

De vele juiste leeringen en vingerwijzingen, die de auteur den theologischen hermeneut in zijn boek geeft en naar welke ook de philologische exegeet verstandig zal doen te luisteren en te handelen, ga ik thans voorbij. Immers vooral is onze belangstelling thans gericht op de vraag, hoe Augustinus de artes liberales, de leerstof der grammatici, beschouwt en welk standpunt hij inneemt ten opzichte der rhetorica.

De houding der extremisten, die elke aanraking met de heidensche wetenschap willen vermijden, wenscht Augustinus niet aan te nemen. Dat Mercurius de god der wetenschappen genoemd wordt, moet ons er niet van afhouden ze te bestudeeren; omdat men aan Iustitia en Virtus tempels gewijd heeft, mogen wij de rechtvaardigheid en de deugd niet ontvluchten. Integendeel de goede en ware Christen moet inzien, dat de waarheid, waar hij haar dan ook moge vinden, van zijn God afkomt ³⁸). Wanneer nu Augustinus, na dezen algemeenen regel te hebben vooropgesteld, overgaat tot de beschouwing der artes liberales, dan frappeert het, dat hij niet, zooals Quintilianus in zijn beroemde leerboek deed, de waardeering doet afhangen van utiliteitsoverwegingen, maar de artes beziet in hun encyclopaedischen samenhang en ze onderbrengt in een schema, dat beheerscht wordt door een bepaald verdeelingsprincipe. Er zijn twee soorten van wetenschappen, een van wetenschappen, die tot object hebben die dingen, welke de menschen hebben ingesteld, en een van wetenschappen, die zich richten op zaken, welke men heeft opgemerkt als reeds volvoerd of die van Godswege ingesteld zijn. Deze indeeling geeft dus reeds a priori een regel aan ter beoordeeling, maar in de onderverdeeling wordt de maatstaf nog scherper aangelegd. Immers hetgeen op menschelijke inzetting berust is deels superstitieus, deels niet ³⁹). Superstitieus is alwat betrekking heeft op het maken en vereeren der afgoden, of het eeren van het schepsel als God, en ook de leer van het raadplegen der goden, zooals de magische kunsten die onderwijzen. Ook de astrologie, de zoozeer verbreide kunst der genethliaci, tegen wie Augustinus ook op zooveel andere plaatsen polemiseert, behoort hiertoe. Alle kunsten van dezen aard moet de Christen geheel en al verwerpen en vermijden ⁴⁰). De niet-superstitieuze inzettingen der menschen zijn deels overbodig en weelderig, zooals de op